

ki ga slišite od Krista: Pred vratarico (t. j. zaradi ženske!) si zatajil mene! Jezik imate v oblasti in stihotvorstvo — vidi se Vam, da Vam je oblika igrača, a baš to je Vaša napaka, kajti vsebina ni dobro premišljena. V prvem sonetu se mi zdi neverjetno, da bi ponoči hodilo pošteno dekletke samo domov skozi gozd, in v drugem sonetu je tisti

„moralni maček“ zoprn naslikan: vse polno mračnih slik, a brez prave zveze — sivo nebo, shojena ravan, pa spet krvav svod neba, pa režeč pan, vse to Vam očita krivdo. Neuzitno!

G. B. Gorenjko v N. M. Izročim takoj g. dr. Opeki. Vsem ostalim odgovorim prihodnjic. D.

To in ono.

Koncert „Glasbene Matice“.

„Glasbena Matica“ bi s svojimi koncerti rada ustregla vsem. Zato je v koncertu dne 19. marca dala na spored najprej nekaj domačih izvornih zborov, ki so se sicer že vsi izvajali v koncertu dne 5. februarja, a jih ta ali oni vendar takrat ni utegnil priti poslušat, oziroma se jih je še marsikomu zahrepenelo slišati vdrugič.

Izvajali so se topot sledeči mešani zbori: Ferjančičev „Tone solnce, tone“, dr. G. Krekova zbor „Tam na vrtni gredi“ in „Kakor bela golobica“, štirje Adamičevi: „Dekletce, podaj mi roko“, „V snegu“, „Petnajst let“ in „V gozdu“. Izmed moških zborov, ki so bili na sporedu v prejšnjem koncertu, sta se pa topot izvajala samo oba Aljaževa: „Divna noč“ in „Zakipi duša mladostna“. O kakovosti in vrednosti proizvajanih skladb sem že poročal. (Glej oceno v „Dom in Svetu“, 1911, št. 3, str. 120.) Kar se pa proizvajanja teh skladb v zadnjem koncertu tiče, omenjam le, da so se vsi zbori izvajali kar mogoče dovršeno in večinoma še boljše kot prvič. Še enkrat konstatiram, da se je Maticin zbor pod mojstrskim Hubadovim vodstvom povzpeli v zadnjem času na tako odlično višino, da ga lahko po vsej pravici imenujemo: vzoren koncertni zbor in moramo „Gl. Matici“ spričo tega dejstva le najiskrenejše čestitati. — Tudi topot je moral zbor na občno željo občinstva ponoviti dr. G. Krekovo skladbo „Kakor bela golobica“ in Adamičevo „Petnajst let“. V Aljaževem moškem zboru „Zakipi duša mladostna“ je pel baritonski solo član pevskega zbora g. E. Rumpelj, še mlada, a precej obetajoča moč, ki nas je s svojim prijetno donečim, čistim in svežim glasom kakor tudi s svojo povsem jasno in razločno izgovarjavo zelo zadovoljil. —

Drugi del koncerta je tvoril Mendelssohnov koncert za gosli v E-molu, op. 64., s spremljanjem orkestra. Kot violinist-solist je izvajal koncert abiturient „Gl. Matice“, g. Ivan Trost, in je krasno Mendelssohnovo skladbo, gotovo eno izmed najlepših v tozadveni glasbeni literaturi, igral s toliko spretnostjo in sigurnostjo, da sta šola „Gl. Matice“ in še posebno učitelj g. Vedral lahko ponosna na takega učenca. Prvi stavek: Allegro molto appassionato in v tem zlasti kadenca, istotako zadnji stavek: Allegro molto vivace sta dala g. Trostu obilo prilike, da je pokazal svojo že zdaj veliko in solidno tehniko. Zelo moramo pohvaliti zlasti njegovo tudi v visokih legah čisto igro. V ljubeznivo-mirnem srednjem stavku: Andante — Allegretto non troppo pa je g. Trost pokazal, da ima poleg gibčnih prstov tudi srce na pravem kraju. Na vsak način smemo od g. Trosta, če se bo razvijal v tej smeri dalje, še prav mnogo pričakovati. — Orkester kot spremljevalec je bil prav diskreten in nikakor ne vsiljiv, kar je ob takih prilikah edino prav. —

Višek koncerta pa je bila brezdvomno peta Beethovnova simfonija v C-molu, op. 67., posvečena knezu Lobko-

witzu in grofu Rasonmofskemu. Izvajal jo je orkester „Slov. Filharmonije“, pomnožen z nekaterimi učitelji in gojenci „Gl. Matice“ pod vodstvom kapelnika prof. Friderika Reinerja.

Ta skladba je nekaj nenavadnega med Beethovnovimi simfonijami samimi kakor tudi v simfonijski literaturi sploh. Nepopisen udarec usode, ki se je bližal Beethovnu s tem, da mu je od l. 1800. in še posebno od l. 1802. dalje vedno boljbolj jel pešati sluh, na drugi strani pa Beethovnov naravnost gigantski odpor proti grabeči in daveči ga usodi, — to je snov in vsebina, to so glavni motivi te epohalne, vseskozi žalobno nadahnjene in tajinstvene simfonije. „Tako trka usoda na vrata“, je zapisal Beethoven sam kot pojasnilo prve glavne teme:

Simfonija ima kakor navadno štiri stavke. V prvem triumfuje usoda. V drugem je junak umirjen, četudi se usoda zopet in zopet oglašja, vendar upa na končno zmago. V tretjem stavku, v Scherzu, ki je sicer vesele in — še boljše rečeno — šaljive narave, je zopet vse mračno. Usoda zopet trka. Junak se bojuje z vsemi močmi in podi sovražnika, ki se vidno umika in izginja z bojišča. V četrtem stavku, ki je na originalen način spojen s tretjim, pa junak zapoje zmagoslavno pesem. Teme so veličastne; v orkestru se oglasijo tudi pozavne. Zanimivo je glede pozaven to, da jih uporablja Beethoven v finalu pete simfonije prvič, in pozneje samo še v šesti in deveti (zadnji) svoji simfoniji.

Osnutke za to simfonijo je pripravljala Beethoven že l. 1800. in 1801., dovršil pa jo je šele l. 1807. Prvič so jo proizvajali na Dunaju dne 22. decembra l. 1808. v gledališču „An der Wien“. In že takrat, oziroma l. 1810., ko je simfonija izšla v tisku, je napisal o njej izvrstni kritik E. T. A. Hoffmann v „Leipziger Allgemeine Musikzeitung“ obsirno in temeljito razpravo. Hoffmann jo prišteva najimennejšim delom Beethovnovim in posebno poudarja njen vseskozi izredno romantični značaj. Visoko sta jo cenila Schumann in Wagner. Istotako so največje dandanašnje glasbene kapacitete in najostrejši kritiki brez izjeme polni hvale in občudovanja o tem monumentalnem delu.

Kar se tiče zmagoslavja, ki ga junak Beethoven slavi v finalu svoje pete simfonije, naj omenim samo to, da je Beethoven ostal v resnici zmagalec; in sicer zmagalec v

¹ Hans v. Wolzogen, Großmeister deutscher Musik (Bach, Mozart, Beethoven, Weber), str. 71.

tem zmislu, da je kljub svoji — kakor že omenjeno — od l. 1800. dalje porajajoči se oglušlosti in več kot deset zadnjih let svojega življenja popolnoma gluha — zlagal vendarle še dalje in dalje, še vedno bolje in lepše, in datirajo iz njegovih zadnjih dveh dob (II. od l. 1803.—1816. in III. od l. 1816.—1827.) njegova najznamenitša in najslavnejša dela. —

Simfonija je v Maticinem koncertu uspela na prav izbornen način in razvnela občinstvo. Kapelnik g. Reiner je pokazal ob tej priliki svoj velik dirigentski talent, veliko inteligenco in energijo, ter nam je v resnici žal, ker čujemo, da odide iz Ljubljane na budapeštansko ljudsko opero. —

K sklepu še eno opazko. Koncertov s pretežno simfoničnim sporedom naše občinstvo še ne poseča prav rado. To se je videlo tudi v zadnjem koncertu. A kljub temu se „Gl. Matica“ ne sme premakniti s stališča, da treba gojiti poleg pevske, tu seveda predvsem domače izvirne, ki je za sedaj — lahko trdim — naša edina in vsekako poglavitna domena, tudi simfonično svetovno klasično in moderno glasbo. Čim bolj in čim skrbneje bomo gojili simfonično glasbo — četudi morda nekaj časa ne še z bogatimi gmotnimi uspehi — tem sigurneje se nam je nadejati, da bo jela absolutno simfonična glasba polagoma tudi iz domačih tal poganjati bolj in bolj.

Stanko Premrl.

Helena Keller.

(Konec.)

Navajam jih v slovenskem prevodu: „Moje življenje“, „Moj svet“, „Optimizem“, „Temà“, „Pisma iz časa mojega razvoja“. Vsa dela so zvečinoma avtobiografske vsebine, kar je pri slepi in gluhi dami — kakor sem že zgoraj omenil, — mutasta ni več — lahko umevno; sicer pa nudijo bralcu, posebno pedagogu in psihologu veliko lepega, novega in velezanimivega. Posebno lepi sta knjigi „Optimizem“ in „Temà“. V „Optimizmu“ odmoli pisateljica svoj konfiteor in konča z zlatimi besedami: „Verujem v Boga, verujem v človeka, verujem v moč duha. Verujem, da je sveta dolžnost nas vseh, bodriti sebe in druge, da ne izpregovorimo nikdar žal besede čez stvarjenje božje, ker noben človek nima pravice, tožiti čez stvarstvo, katero je ustvaril Bog dobro, ki so je tisoči ljudi izkušali ohraniti kot tako. Verujem, da moramo delati tako, da se vedno bolj bližamo času, ko ne bo noben človek živel v prijetnosti in izobilju, dočim njegov drug trpi in strada.“ Komur svetožalje, dvom in obup razjeda srce, naj bere „Optimizem“. Ne bo bral zastoj! „Temà“ pa je nekak slavospev na temino. Po dolgem, težkem boju se naseli mir in pokoj v srce in vdanost v voljo Stvarnikovo (— — — „In Njegova modrost je razgrnila temnoto čez mojo pot“ — — —) in v mogočnem slavospevu opeva skrivnostno temò, kakor opevajo naši pesniki jasno, solnčno nebo.

Miss Keller je zdrave, velike in močne postave. Nenavadno veliko gestikulira z rokami in če govori, oživi ves obraz, kar daje njenim besedam šele pravi pomen. Zna angleško, francosko in nemško. Iz govora ji odmeva zdrav humor, neomajna resnicoljubnost, otroška odkritost. Kar ji veleva srce, to pove naravnost, brez ovinkov. Ni ji znano, da včasih: resnica oči kolje. Zanima se za vsa vprašanja, tudi socialna in politična in ljubi družbo. Govori počasi, precej monotonno, brez potrebnega poudarka pri posameznih stavkovih členih. Podobno izgovarjajo besede oni, ki so se ravnokar za silo naučili tujega jezika, in pa otroci, ki so se komaj dobro naučili brati. Domači in znanci jo razumejo lahko, drugi težje. Vsekako pa je mogoče razumeti

jo za silo. To nam kaže njen javen nastop in govor leta 1896., ko je zborovalo „Ameriško društvo za prosopeh pouka v govorjenju gluhonemcev“. Druge ljudi razume s pomočjo prstnega alfabeta. Če govori z njo znanec ali prijatelj, pa hitro položi prste na njegova usta in obraz in ga razume na ta način. To sredstvo pa ni za vsakega prijetno in tudi ne povsem zanesljivo. Vendar pa je predsednika Roosevelta l. 1902. kaj lahko razumela, ker je govoril počasi in razločno. — Je optimistinja in idealistinja, kar je večidel zasluga njene učiteljice, ki je od mladega odvrčala od nje vse zlo in ji dajala v roke samo dobre knjige. Sama nepokvarjena in plemenitega srca, ljubi vse dobro in lepo, plemenita dejanja, plemenite značaje.

Splošno se misli, da je za slepce življenje žalostno, pusto in prazno: lepota narode — sladek sen, solnčen dan — bajna povest, zvezdnato nebo — up mameč. Helena Keller nas uči, da temu ni tako. Ker jo je narava prikrajšala za vid in sluh, je njen tip in vonj nenavadno razvit. S tema čutoma prejema zunanje vtise, z njima doznava zunanji svet. Ne tipa samo z roko, čuti tudi z nogo. Poleg tega ji je lastno neko splošno čuvstvovanje — če hočete: nekak „šesti čut“, ki ga na vsak način nekateri hočejo najti pri njej — časi čuti s celim telesom. Mraz in gorkota, žal in bolelost ji prešine vse telo, ropot bobna ji pretrese prsi do ramen, drdranje železnice občuti, kakor bi jo zgrabila in držala težka roka.

Najzvestejša vodnica skoz temo ji je roka. V roko ji je učiteljica govorila prve besede, z roko se je učila brati, roka ji je pripomogla do izredno visoke izobrazbe. Z roko spozna obraze prijateljev in znancev, z roko jih „sliši“ govoriti. Če drži drugo roko v svoji, ji pove roka, kdo je pri njej, stari znanec ali tujec, ženska ali moški; pove ji trenutno razpoloženje tiste osebe, opiše ji njen značaj. Vse, kar mi vidimo zrcaliti se na obrazu človekovem, doznava miss Keller z roko. Če dene roko na obraz, čuti smeh in jok, šepet in krik, vzdih in stok. Obiskala je vse mogoče menezarije in cirkuze in otipala vsakovrstne živali. Občutila je z roko in ve, če mačka mijavka ali prede, pes — gode, laja ali tuli, krava — muka, konj — prha ali rezgeče, pozna celo rjovenje leva in tigra. Z roko doznava bujno rast zemlje, nežne cvetke in mogočna drevesa, z njo čuti moč vetra, dež in sneg. — Z roko uživa celo lepoto. Če drži v roki soho Minerve, Bakha ali Apolona, „vidi“ (čuti) — tudi sama rabi vedno pravilno glagola: videti, slišati — neizmerno množico črt, ravnih in krivih, spojenih v lepo harmonično celoto, in njena duša uživa. Da je to deloma res, priča Lorenzo Ghiberti — nanj se tudi sklicuje —, ki pravi v Simondseovi Renaissance in Italy, ko opisuje neko antično soho: „Največjih lepota na tem delu ne more najti okó, čutiti jih moreš samo, če greš lahko po njem z roko.“ — „Sliši“ tudi petje in glasbo. Pri petju dene pevcu prste na usta in grlo, pri igranju n. pr. na glasovir položi roko na glasbilo. Seveda je njen užitek minimalen. Neizrečeno sladko čuvstvo, pravi, pa ji prevzame dušo, če zadone orgle. Vse, kar se je kdaj več pisalo o njeni glasbeni sposobnosti, je prazno. — Včasih „poslušaj“ in čuti z nogami. Vsak sunek ali pad, pok in udar, treslaj in potresek ji naznani, kaj se godi okoli nje. Z nogo čuti korak; iz njega spozna znanca, njih odločnost in neupogljivost, počasnost in strahopetnost, lenobo in mehkužnost, utrujenost in živost, tudi jezo in žalost.

Neizmerne vrednosti zanjo je tudi vonj. Sama ga čeni visoko in ne ve, ali ji pove več vonj ali tip. Kdo bi mogel popisati njen občutek, ko ji zadiše nasproti rože in cvetke, cvetoča drevesa, zrela jabolka, slive, češplje ali oranže, ko